

## Overall is de dood van Prigozjin het gesprek van de dag, maar niet in Rusland

Achtergrondartikel uit het ND, door [Geert Groot Koerkamp / vk](#), vrijdag 25 augustus 2023

Na een dag die zich kenmerkte door een lange stilte van het Kremlin, reageerde president Poetin donderdagavond eindelijk op de dood van Wagnerbaas Jevgeni Prigozjin. Het tekent de wereld van verschil tussen de Russische reacties op het nieuws en die in het Westen.



Een lid van het huurlingenleger Wagner brengt een eerbetoon aan Jevgeni Prigozjin en Dmitri Oetkin. Beeld ANP / AFP

### MOSKOU

‘Een tragedie’. Zo kenmerkte de Russische president Poetin de dood van voormalig bondgenoot Jevgeni Prigozjin, donderdagavond in een verklaring aan Russische media. Terwijl iedereen buiten Rusland ervan overtuigd lijkt dat hij zelf verantwoordelijk is voor de vliegtuigcrash waarbij de Wagnerbaas omkwam, deed Poetin vooral alsof zijn neus bloedde. Hij condoleerde de families van Prigozjin en de andere inzittenden van het vliegtuig.

*Miljoenen Russen krijgen vrijwel niets mee van Prigozjins dood.*

Ook benadrukte hij de belangrijke rol die Wagner voor Rusland heeft gespeeld tijdens de oorlog in Oekraïne, en de lange geschiedenis die hij heeft met Prigozjin persoonlijk – de twee kennen elkaar al sinds de jaren negentig. ‘Hij bewandelde een moeilijk pad en heeft serieuze fouten gemaakt, maar behaalde wel resultaten’, aldus Poetin. ‘Hij was een getalenteerd zakenman.’

De woorden van Poetin zijn de eerste officiële reactie uit het Kremlin sinds de dramatische crash van de privéjet van Prigozjin woensdagavond. Wereldwijd is het al een dag lang *breaking news*, alleen niet in Rusland. Hoewel de staatspersbureaus wel plichtmatig melding maken van het nieuws, zwijgen de meeste televisiezenders lange tijd in alle talen en krijgen miljoenen veelal oudere Russen, die voor hun nieuwsvoorziening vooral zijn aangewezen op de televisie, er vrijwel niets van mee.

### Koersk

Veruit het belangrijkste nieuws op de avond van de vliegramp is het bezoek van president Poetin aan Koersk, voor de herdenking van de historische tankslag die zich daar tachtig jaar geleden afspeelde.

Nieuwszender Rossia-24 meldt droogjes ‘het neerstorten van een privévliegtuig’, zonder nadere bijzonderheden. Het Eerste Kanaal, noch de zender Rossia-1 reppen met een woord over de crash.

Ook een dag later vermijden de zenders de crash. ‘Het belangrijkste nieuws op dit moment is natuurlijk ... het resultaat van de BRICS-top die wordt afgesloten in Johannesburg’, begint de nieuwslezer van het Eerste Kanaal de middaguitzending. Welgeteld twaalf minuten van het bulletin gaan op aan de top, daarna volgt, alweer, een terugblik op Poetin in Koersk.

In de resterende minuten is er nog aandacht voor het geruchtmakende interview van Donald Trump met Tucker Carlson (‘Biden is the slechtste president in de geschiedenis’), maar wederom níet voor Prigozjin. De talkshow die volgt op het nieuws gaat over versoepeling van de regels voor geslachtsverandering in Duitsland en de situatie aan het front in Oekraïne.

Sommige krantenlezers hebben meer geluk. Zakenkrant *Kommersant* heeft de voorpagina tijdig omgegooid en opent donderdag keurig met de crash, met op de voorpagina een foto uit Prigozjins laatste videoboodschap, waarop hij in vol ornaat en met een automatisch wapen op de borst poseert, naar eigen zeggen in Afrika. ‘‘Wagner’ heeft een niet-militaire nederlaag geleden,’ kopt de krant.

Specialisten op het gebied van vliegrampen zeggen in de krant dat ze ‘neigen naar de versie, dat de oorzaak van de crash van de Embraer Legacy niet een technisch mankement of een fout van de piloten was’, maar veeleer een beschieting of een explosie aan boord. Andere kranten zijn veel minder uitgesproken of negeren het nieuws volkomen, zoals de *Rossijskaja Gazeta*. Via hun websites melden zowel de tv-zenders als de meeste kranten wel summier het laatste nieuws over de vliegramp.

### **Telegram**

Waar het wel gonst van de activiteit is op Telegram. Dat is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een primaire nieuwsbron voor veel Russen, die als gevolg van blokkades door de Russische overheid niet meer rechtstreeks toegang hebben tot duizenden nieuwssites. Op Telegram worden de laatste nieuwtjes en video’s gedeeld over de toedracht van de crash, de passagiers, het bergen van de lichamen.

Hier ook roeren zich, mondjesmaat, bekende televisiejournalisten als Russia Today-chef Margarita Simonjan en talkshowhost Vladimir Solovjov. Ze houden zich opvallend op de vlakte. Solovjov wijst een beschuldigende vinger naar de Oekraïense minister van Justitie. Simonjan schrijft woensdag dat er is gesuggereerd dat de dood van Prigozjin in scene is gezet, maar dat ze zelf de voorkeur geeft aan ‘een meer voor de hand liggende versie’, zonder uit te liggen hoe die luidt. Sindsdien doet ze er het zwijgen toe.

Intussen is het op straat bij het voormalige hoofdkwartier van de Wagnergroep in een buitenwijk van St. Petersburg een druppelsgewijs komen en gaan van sympathisanten. Ze laten in het gras bloemen en Wagner-insignes achter, houden even stil, praten soms met gelijkgestemden of journalisten. Brandende kaarsjes zijn er neergelegd in de vorm van een kruis. Een jongeman deponeert er een voorhamer, een symbool van de Wagnergroep sinds een geruchtmakende video-opname in de publiciteit kwam, waarop een voormalig Wagnerlid met dit gereedschap lijkt te worden doodgeslagen.

Ook bij een café aan de kade van de Neva worden bloemen achtergelaten. Het café was vermoedelijk eigendom van Prigozjin. Binnen kwam begin april de 'militaire blogger' Vladlen Tatarski om bij een bomaanslag. Elders in Rusland zijn Prigozjin en de andere slachtoffers van de crash op kleine schaal herdacht, onder meer in Nizjni Novgorod en Rostov aan de Don, de plaats vanwaar Prigozjin en zijn mannen eind juni hun mars op Moskou begonnen.

### **Wie was Wagner-oprichter en Hitler-fan Dmitri Oetkin?**

Behalve Jevgeni Prigozjin is ook Dmitri Oetkin, de tweede leider van de Wagnergroep, woensdagavond omgekomen bij een vliegtuigongeluk. Hij was de oprichter en naamgever van het huurlingenleger.

In tegenstelling tot de mediaverliefde Prigozjin bleef Oetkin het liefst uit de publiciteit. Als commandant van alle Wagneroperaties wereldwijd had Oetkin ondertussen wel de dagelijkse militaire leiding over het huurlingenleger. Bovendien is Oetkin de oprichter en de naamgever van de Wagnergroep. De voormalig luitenant-kolonel van de Russische geheime dienst GROe liet zich door kameraden graag 'Wagner' noemen, als eerbetoon aan de Duitse componist van wie ook Adolf Hitler een groot bewonderaar was.

De gedeelde bewondering is waarschijnlijk geen toeval, want Oetkins extreemrechtse sympathieën zijn in Rusland een publiek geheim. Zo heeft hij volgens mediaberichten tatoeages van SS-runen boven zijn schouderbladen.

Toen Oetkin in 2013 het Russische leger verliet, werkte hij voor een door andere ex-militairen opgerichte beveiligingsfirma genaamd Moran Security Group. Waarschijnlijk ontstond het idee voor het Wagnerleger in deze kringen. Wagner werd bekend door de betrokkenheid bij de Russische inname van de Krim in 2014.

Als militair leidinggevende van Wagner is Oetkin een van de hoofdverantwoordelijken voor de oorlogsmisdaden waarvan het huurlingenleger wordt beschuldigd in Oekraïne, Syrië, Libië en de Centraal-Afrikaanse Republiek.

Voor Wagners activiteiten in Syrië werd Oetkin samen met andere Wagnerkopstukken in 2016 door Poetin persoonlijk gedecoreerd met de medaille voor 'Helden van de Russische Federatie'.

Het is niet duidelijk welke rol Oetkin precies speelde bij de munitie van het Wagnerleger in juni en de kortstondige inname van de stad Rostov aan de Don. Maar alles wijst erop dat hij aan de zijde van Prigozjin stond, omdat de twee daarna samen in Belarus de Wagnertroepen hebben toegesproken. Oetkin bezwoer bij die gelegenheid dat er voor Wagner een grote toekomst was weggelegd, niet zozeer in Rusland als wel in Afrika. Hij eindigde zijn rede volgens de Russische onafhankelijke nieuwssite Meduza in het Engels, met de woorden *'Welcome to hell!'*

Oetkin werd geboren in de Russische stad Asbest in de Oeral (vernoemd naar het kankerverwekkende materiaal), maar groeide op in Oekraïne, toen nog onderdeel van de Sovjet-Unie. Hij is 53 jaar geworden.